

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ПРОЄКТУ ПЛАНУ ДІЙ «ЗЕЛЕНЕ МІСТО» ДЛЯ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

1) Замовник

Хмельницька міська рада (код ЄДРПОУ 33332218), вул. Героїв Маріуполя, будинок 3, місто Хмельницький, 29000

2) Вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Об'єктом Стратегічної екологічної оцінки (далі – СЕО) є документ державного планування — проєкт Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького (далі – ПДЗМ).

«Зелене місто» – це комплексний багатосекторальний підхід, відповідно до якого екологічні проблеми міста розподіляються за пріоритетністю та вирішуються за допомогою цільових інвестицій і послуг, відповідних інструментів політики з метою підвищення екологічної ефективності міста економічно ефективним і фінансово сталим чином, прагнучі водночас максимізувати економічні та соціальні вигоди. ПДЗМ для міста Хмельницького надає місту можливість узгодити довгострокові цілі розвитку з амбітною програмою «зеленого зростання». Таке узгодження, демонструючи прихильність до глобального та національного порядку денного «зеленого розвитку», забезпечить місту можливості довгострокових сталих інвестицій в різні сектори економіки, в тому числі від міжнародних фінансових організацій і донорів.

ПДЗМ ґрунтується на опрацюванні показників стану навколишнього середовища, тиску на нього та реагування на впливи відповідно до методології European Bank for Reconstruction and Development (Європейського банку реконструкції та розвитку) (далі – ЄБРР). Згідно з методологією, окреслюється низка пріоритетних екологічних викликів в таких сферах як: зелені насадження, якість водойм, доступність води, забруднення повітря, викиди парникових газів, адаптація та гнучкість екосистем, якість ґрунту, біорізноманіття та екосистеми. На основі зібраної бази даних щодо пріоритетних екологічних викликів здійснюється оцінка поточного екологічного стану міста і визначається пріоритетність і терміновість вирішення екологічних проблем.

Згідно з методологією, у ПДЗМ визначені: бачення, стратегічні і середньострокові цілі (табл. 1), дії та відповідні рішення і проєкти. ПДЗМ як комплекс рішень є об'єктом СЕО.

Таблиця 1 – Стратегічні цілі Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького

№ п/п	Ключові тематичні напрямки	Стратегічні цілі
1.	Врядування та планування	Посилення системи екологічного, соціального та кліматичного врядування на місцевому рівні для забезпечення прозорості даних про стан довкілля у місті, покращення обізнаності мешканців громади про довкілля та заходи щодо зменшення негативного впливу та підвищення стійкості, а також урахування екологічних, соціальних та кліматичних аспектів при плануванні розвитку міста та реалізації інвестиційних проєктів.
2.	Зелені зони	Збільшення кількості доступних, добре утримуваних і екологічно чутливих озелених територій загального користування по всьому місту.

№ п/п	Ключові тематичні напрямки	Стратегічні цілі
3.	Міський транспорт	Розширення вибору видів транспорту під час пересування містом шляхом покращення якості та зв'язку з надійним громадським транспортом та активними транспортними мережами.
4.	Енергетика, будівлі, промисловість	Зниження рівня забруднення повітря та викидів парникових газів від джерел енергії, що генеруються викопним паливом, у всіх типах будівель.
5.	Якість і доступність води	Поліпшення якості питної води для населення та екологічного стану місцевих водойм.
6.	Тверді побутові відходи	Впровадження екологічно збалансованої системи поводження з ТПВ відповідно до ієрархії управління відходами.

Зміст та основні цілі проєкту ПДЗМ розроблено у руслі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, пов'язано з міжнародними угодами та національним законодавством та узгоджено з цілями, завданнями та заходами низки документів державного планування, стратегіями і планами національного, секторального і регіонального рівнів. Зокрема, зміст проєкту ПДЗМ відповідає Лейпцизькій хартії, Цілям сталого розвитку до 2030 року, Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»; пов'язаний із Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр., Національною транспортною стратегією, Стратегією регіонального розвитку Хмельницької області на 2021-2023 роки та Стратегією розвитку міста Хмельницького до 2025 року, Генеральним Планом міста Хмельницького та іншими документами державного планування.

План дій «Зелене місто» для міста Хмельницького розроблено в 2021-2022 рр. за експертної підтримки міжнародних компаній WS Atkins International Ltd. у консорціумі з ПП «Білфінгер Тебодін Україна» в рамках Програми ЄБРР «Зелені міста» (Green Cities) за фінансової підтримки Уряду Швеції. Для того, щоб ПДЗМ найкращим чином відповідав поточним і майбутнім потребам міста, було визнано важливим врахувати нові виклики та вплив на міську інфраструктуру та надання публічних послуг внаслідок військового вторгнення Російської Федерації в Україну. У червні 2022 року на замовлення ЄБРР зроблено експрес оцінку впливу війни та притоку вимушених внутрішньо переміщених осіб (ВПО) на інфраструктуру міста та надання публічних послуг. Відповідні дії передбачено в ПДЗМ.

3) Те, якою мірою документ державного планування визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів).

Стратегічні та оперативні цілі ПДЗМ реалізуються через запропоновані дії та відповідні рішення і проєкти. Ряд проєктів потребуватимуть детальніших досліджень наслідків впливу на навколишнє середовище через процедуру Оцінки впливу на довкілля. Приклади таких середньо- та довгострокових проєктів, що пропонуються ПДЗМ за напрямками:

- «Енергетика, будівлі, промисловість»: реконструкція мереж та систем теплопостачання, розширення енергетичних потужностей з використанням альтернативних та відновлювальних джерел;
- «Якість і доступність води»: будівництво та реконструкція каналізаційних та водопостачальних мереж; будівництво сучасних очисних споруд; розчистка русел річок Південний Буг та приток;
- «Тверді побутові відходи»: будівництво центрів роздільного прийому/збирання ТПВ; будівництво заводу з механіко-біологічного оброблення ТПВ.

Запропоновані заходи є інвестиційними намірами, конкретне місцезнаходження і характеристики будуть визначені і описані на етапі розробки техніко-економічних обґрунтувань та подальшої розробки та впровадження проєктів.

4) Ймовірні наслідки:

Основні екологічні проблеми міста Хмельницького:

- внаслідок особливостей геологічної будови території та інженерно-геологічних властивостей порід територія міста характеризується розвитком зсувів (близько 6% території міста становлять потенційно зсувонебезпечні ділянки), ерозії, потенційного підтоплення та заболочування, просідання ґрунту. Домінування запечатаних поверхонь сприяє активації підтоплення на забудованих територіях. Зростання інтенсивності опадів в останні десятиріччя у зв'язку зі змінами клімату мають вирішальний вплив на інтенсивність ерозії, зсувів, підтоплення, перенесення забруднюючих речовин.
- характерні прояви кліматичних змін, що виражаються у формуванні островів тепла, деградації зелених зон, підтопленні через інтенсифікацію злив.
- недостатнє забезпечення зеленими зонами загального користування, особливо у центральній частині, що негативно впливає на стан здоров'я населення.
- велика кількість міського приватного і громадського транспорту, його концентрація на магістральних вулицях і у центральній частині призводять до забруднення довкілля: як атмосферного повітря, так і інших компонентів – поверхневих вод і ґрунтів. Автотранспорт є найбільшим емітентом парникових газів у місті, які доповнюються викидами підприємств теплопостачання та приватним сектором (опалення).
- значна концентрація виробничих зон у центральній частині міста, які знижують естетичні властивості міського ландшафту, тут утворюються острови тепла влітку, що погіршує комфортність місцевих кліматичних умов. Промислові підприємства є джерелами викидів забруднюючих речовин. Території виробничих зон переважно забруднені важкими металами.
- поверхневі води Хмельницького – річка Південний Буг та її притоки, ставки і водосховища – значною мірою забруднені. Частина водойм є недоступною для мешканців, що ускладнює розвиток рекреаційного потенціалу. Заплава річки Південний Буг є дуже трансформованою, що негативно впливає на стан річки та можливості еколого орієнтованого розвитку міста. Інтенсивне аграрне використання водозбірного басейну річки Південний Буг у поєднанні із наслідками глобальної зміни клімату є чинником зменшення водності цієї річки.
- експлуатація полігону твердих побутових відходів м. Хмельницького є однією з основних екологічних проблем міста та громади. Неочищений фільтрат полігону ТПВ та самочинних сміттєзвалищ у межах міста може стати чинником суттєвого погіршення стану компонентів навколишнього середовища - якості води у поверхневих водоймах, забруднення ґрунтів та ґрунтових вод, що впливатиме на стан здоров'я населення.

а) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Комплексна реалізація заходів ПДЗМ за ключовими тематичними напрямками «Зелені зони», «Міський транспорт», «Енергетична безпека», «Якість і доступність води», «Тверді побутові відходи» дасть можливість суттєво покращити стан довкілля, зокрема щодо зниження шкідливих викидів автотранспорту, зниження викидів парникових газів, зростання зелених зон та збереження біорізноманіття, покращення стану поверхневих вод.

Ймовірні наслідки реалізації ПДЗМ для компонентів довкілля і здоров'я населення представлені у таблиці 2.

Таблиця 2. Попередня оцінка наслідків реалізації ПДЗМ

Клімат, зміни клімату, атмосферне повітря	Негативних наслідків не очікується. Покращення стану компоненту, зменшення обсягу викидів, зокрема парникових газів. Підвищення рівня стійкості в довгостроковій перспективі. Короткострокові впливи у процесі реалізації (наприклад, будівництво, прокладання мереж тощо).
Поверхневі і підземні води	Негативних наслідків не очікується. Покращення стану компоненту внаслідок усунення або мінімізації джерел забруднення, перш за все пов'язаних із скидами неочищених стоків, зберіганням ТПВ. Ймовірні зміни усталеного гідрологічного режиму під час здійснення розчищення русла річок (передбачається проведення відповідних досліджень, моніторингу та застосування технологій передових практик).
Ґрунти	Негативних наслідків не очікується. Покращення стану компоненту внаслідок усунення джерел забруднення (стоки і скиди забруднених вод, викиди транспорту тощо). Впливи внаслідок відведення під нове будівництво.
Біорізноманіття	Негативних наслідків не очікується. Позитивний вплив внаслідок покращення стану зелених насаджень, забезпечення сталого функціонування екологічної мережі, проведення відповідних досліджень та запровадження моніторингу.
Ландшафти і культурна спадщина	Негативних наслідків не очікується. Позитивний вплив на образ ландшафту міста за рахунок розвитку зелених зон та акцентований розвиток пішохідних зон та велодоріжок.
Здоров'я населення	Негативних наслідків не очікується. Позитивний вплив за рахунок кумулятивного ефекту від впровадження ПДЗМ.

б) для територій з природоохоронним статусом

Площа природно-заповідного фонду міста Хмельницький становить близько 2% від загальної площі містаⁱ. На території міста розташовані 22 природно-заповідні території загальною площею 191,8 га. До Смарагдової мережі не включено жодної території у межах міста. Екологічна мережа затверджена рішенням Хмельницької міської ради у 2019 роціⁱⁱ. Вона інтегрована у регіональну екомережу, а також є невід'ємною частиною Національної екологічної мережі України та Загальноєвропейської екомережі. Загальна площа екологічної мережі міста Хмельницького становить 1234,83 га, що складає 11,54% від загальної площі міста. Загальна довжина екокоридорів екомережі становить 59,16 км. Каркасом екомережі міста є території природно-заповідного фонду, зелені зони у заплавах річок, струмків, озер тощо.

Очікується позитивний вплив комплексу заходів Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького на території природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

в) транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Транскордонні наслідки для довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації заходів Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького не очікуються.

5) Виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі якщо документ державного планування не буде затверджено

Під час розробки ПДЗМ для м. Хмельницького розглядалися альтернативні рішення за такими критеріями:

1. Визначення пріоритетних та супутніх екологічних проблем. У місті Хмельницькому пріоритетними екологічними викликами є:
  - Високий пріоритет: зелені зони, якість і доступність водойм, забруднення повітря.
  - Середній пріоритет: викиди парникових газів; адаптація і стійкість; якість ґрунту; біорізноманіття і екосистеми.
2. Розробка «довгого списку» дій для включення до ПДЗМ, що охоплює шість основних тем, відповідних екологічним проблемам: Зелені зони; Міський транспорт; Енергетична безпека; Якість і доступність води; Тверді відходи; Врядкування та планування. Довгий список включав максимум заходів і опцій (альтернатив), які підлягали аналізу і пріоритизації на основі експертного оцінювання та консультацій з громадськістю з урахуванням особливостей основних екологічних проблем.
3. Укладання «короткого списку» пріоритетних заходів і рішень для включення до остаточного ПДЗМ.

Альтернатива 1:

Реалізація усіх заходів і завдань ПДЗМ.

Альтернативи іншого характеру відсутні з огляду на необхідність провадження даної планованої діяльності.

б) Дослідження, які проводяться, методи і критерії, що використовуватимуться під час стратегічної екологічної оцінки

Для виконання стратегічної екологічної оцінки залучені вихідні дані, отримані під час розроблення містобудівної документації, статистичні дані, звіти про стан навколишнього природного середовища, відкриті літературні наукові джерела та інтернет-джерела. За необхідності під час реалізації ПДЗМ передбачені додаткові польові обстеження території, інструментальні або лабораторні дослідження на основі аналізу ймовірних наслідків впливу проектних рішень (пункт 4 Заяви).

Розроблення СЕО спирається на ряд методичних підходів – експертні висновки, методи аналогій, порівняння, прогнозування, SWOT-аналіз, картографічні методи. Розроблення СЕО також спирається на результати аналітичної експертної роботи, проведеної під час підготовки проекту ПДЗМ відповідно до методології ЄБРР, зокрема, бенчмаркінгу, технічної оцінки, багатокритеріального аналізу.

Основою робіт із розроблення звіту із СЕО, комплексного врахування особливостей природних умов, сучасного екологічного стану та планувальних рішень є геоінформаційні технології. Геоінформаційні методи застосовані для спряженого і комплексного аналізу різнопланових геопросторових даних, у тому числі відкритих космічних знімків. Організація просторових даних у формі геоінформаційної системи дає можливість найбільш повно і комплексно враховувати всі можливі варіанти впливу проектних рішень на майбутній стан території планування.

7) Заходи, які розглядаються для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Для покращення поточної екологічної ситуації та запобігання виникненню екологічних проблем у майбутньому, у рамках ПДЗМ розроблені пакетні заходи і проекти:

- Політичні рішення /заходи: дії, пов'язані з нормативними та стратегічними заходами міської влади, що підтримуватимуть впровадження ПДЗМ, розбудову інституційного потенціалу та посилення процесів управління щодо напрямків Зеленого міста.

- Перед-інвестиційні ініціативи: техніко-економічні дослідження та еколого-соціальна оцінка проєктів для фінансування міжнародними фінансовими організаціями та донорами, розробка стратегій та інформаційних кампаній та інші зусилля, які сприяють досягненню партнерства з фінансовими та приватними партнерами, підвищенню обізнаності та розбудові потенціалу.
- Інвестиційні проєкти: дії, спрямовані на капітальні вкладення для покращення екологічних показників інфраструктури міста, які включають проєктування, закупівлю послуг, обладнання, робіт, будівництво та інші види реалізації.
- Заходи, що розглянуті у Звіті про СЕО, охоплюють такі сектори і наскрізні напрямки:
  - Врядування та планування;
  - Зелені зони;
  - Міський транспорт;
  - Енергетика, будівлі, промисловість;
  - Якість і доступність води;
  - Тверді побутові відходи.

Запропоновані заходи базуються на: раціональному і економічному використанні природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій; запобіганні псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища; збереженні територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні; здійсненні господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб.

8) Пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку

Структура Звіту про стратегічну екологічну оцінку ПДЗМ відповідатиме вимогам статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» і включатиме таку інформацію:

- Зміст та основні цілі ПДЗМ, його зв'язок з іншими документами державного планування;
- Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо ПДЗМ не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);
- Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);
- Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються ПДЗМ, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);
- Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються ПДЗМ, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки ПДЗМ;
- Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення наслідків виконання ПДЗМ;
- Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки);
- Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування відповідно до статті 18 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;

- Резюме нетехнічного характеру інформації – стисле викладення вказаних пунктів, розраховане на широку аудиторію.

9) Орган, до якого подаються зауваження і пропозиції, та строки їх подання

Зауваження і пропозиції до Заяви про визначення обсягу СЕО проекту Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького подаються до:

Хмельницька міська рада

Адреса: вул. Героїв Маріуполя, 3, м. Хмельницький, 29000

телефон (0382) 76-49-42

електронна пошта: smart.env.khm@gmail.com

Відповідальна особа: заступник міського голови Ваврищук Микола Васильович.

Строк подання зауважень і пропозицій становить 15 днів з дати оприлюднення Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту Плану дій «Зелене місто» для міста Хмельницького, тобто до 18 лютого 2023 року (включно). Пропозиції та зауваження, подані після встановленого терміну, не розглядаються.

ⁱ Звіт про науково-дослідну роботу «Ландшафтно-екологічні основи формування схеми екологічної мережі міста Хмельницького (I етап)»

ⁱⁱ Про затвердження схеми екологічної мережі міста Хмельницького. Рішення тридцять четвертої сесії №37 від 09.10.2019 р. <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-shemy-ekologichnoyi-merezhi-mista-hmelnyckogo-0>